

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ 3^{ου} ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

«Προγραμματισμός και οργάνωση διδακτέας ύλης, εκπόνηση σχεδίου μαθήματος - Μοντέλα διδασκαλίας και στρατηγικές που ευνοούν την ενεργό συμμετοχή και αυτενέργεια των μαθητών»

Βασικές αρχές των Δ.ΕΠ.Π.Σ.

- η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης
- η διδασκαλία σε ομάδες
- η διαφοροποιημένη διδασκαλία
- η δημιουργία/συνδημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού από τον εκπαιδευτικό
- η κατανόηση των βασικών εννοιών, η διασύνδεσή τους, παραδείγματα που αναφέρονται σε συγκεκριμένες έννοιες
- η σύνδεση της μάθησης με καταστάσεις και περιβάλλοντα της ζωής.
- η μύηση σε ερευνητικές εργασίες
- η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία.

Το σχολείο στα πλαίσια των κοινωνικο – οικονομικο – πολιτιστικών αλλαγών, που έχουν συντελεστεί σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, οφείλει να αναπροσανατολιστεί και από δασκολοκεντρικό και χώρο στερεότυπης διδασκαλίας να μετατραπεί σε **μαθητοκεντρικό, κοινωνιοκεντρικό και βιωματικό** καθώς και χώρος δημιουργίας για το μαθητή. Αυτό σημαίνει:

- περιορισμός των δασκαλοκεντρικών μεθόδων
- χρησιμοποίηση περισσότερο μεθόδων με συμμετοχικό, μαθητοκεντρικό προσανατολισμό και διερευνητική βιωματική μάθηση
- Ο μαθητής θα πρέπει να μάθει κυρίως **«πώς να μαθαίνει»**.

Στοχεύοντας στον ενεργό αυριανό πολίτη μιας πολυδιάστατης κοινωνίας η εκπαιδευτική αντίληψη δεν παραμένει στην πρόσκτηση γνώσεων και ικανοτήτων για την τεχνολογία και την παραγωγή, αλλά επιμένει σε μια συμμετρική ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας.

Γενικές παιδαγωγικές παραδοχές

- Η μάθηση είναι νοητική διεργασία εξαιρετικά πολύπλοκη. Τα αποτελέσματά της εκφράζονται ως γνώσεις, στάσεις, δεξιότητες, αξίες και συμπεριφορές.
- Η μάθηση συντελείται μέσα σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο με μια διαδικασία διαρκούς αλληλεπίδρασης. Αναλυτικότερα:

➤ Η μάθηση είναι αποτελεσματική όταν ο μαθητής εμπλέκεται ενεργητικά σ' αυτή.

Μετά από 2 εβδομάδες συνήθως θυμόμαστε:

- 10% όσων διαβάζουμε
- 20% όσων ακούμε
- 30% όσων βλέπουμε
- 50% όσων ακούμε και βλέπουμε
(παθητική μάθηση)
- 70% όσων λέμε
- 90% όσων λέμε και κάνουμε (ενεργητική μάθηση)

- Η θετική ενίσχυση μιας συμπεριφοράς οδηγεί στην επανάληψή της.
- Πολλές συμπεριφορές μαθαίνονται με παρατήρηση και μίμηση προτύπου.
- Η μάθηση εξασφαλίζεται με τη δημιουργία και οργάνωση γνωστικών σχημάτων ή δομών στη μνήμη. Μεγάλο ρόλο σ' αυτό παίζουν οι **προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών** (προϋπάρχοντα γνωστικά σχήματα), τις οποίες βοηθούμε να επαναφέρουν οι μαθητές στη μνήμη τους, όταν διδάσκουμε.
- Στη διδακτική πράξη παίζει σημαντικό ρόλο και το **επίπεδο των στόχων που θέτουμε**. Οι στόχοι πάνω από τις δυνατότητες των μαθητών αποθαρρύνουν, ενώ οι πολύ χαμηλοί στόχοι προκαλούν την αδιαφορία του μαθητή.
- Η μάθηση δεν πρέπει να στοχεύει στη συσσώρευση γνώσεων και πληροφοριών. Στόχος της είναι να καταστήσει το άτομο ικανό να αναζητά και να επινοεί λύσεις σε προβλήματα, να ανακαλύπτει ιδιότητες, να αξιολογεί συμπεράσματα, να διακρίνει σχέσεις. Για τη διδακτική πράξη αυτό σημαίνει καλλιέργεια όχι μόνο της **συγκλίνουσας νόησης** (τι, ποιος, πού . . .), αλλά και της **αποκλίνουσας** (δημιουργικής) σκέψης (πώς αλλιώς;)
- Για την καλλιέργεια της κριτικής-δημιουργικής σκέψης οι μαθητές υποβάλλονται με ερωτήσεις σε διαδικασίες και σε δραστηριότητες, όπως σύγκρισης, συσχέτισης, αναζήτησης εναλλακτικών τρόπων, ανάλυσης, δημιουργικής σύνθεσης και αξιολόγησης.
 - Η μάθηση δεν προσφέρεται αλλά κατακτάται. Δεν ισχύει το «**εγώ θα σου μάθω ...**» αλλά το «**εγώ θα σε βοηθήσω ώστε να μπορέσεις να μάθεις μόνος σου**». Σ' αυτή την κατεύθυνση μεγάλο ρόλο παίζει η παρώθηση του μαθητή για μάθηση δηλ. τα κίνητρα που διαθέτει για να μάθει. Για τη διδακτική πράξη αυτό σημαίνει:
 - προσέγκυση της προσοχής των μαθητών
 - ανακάλυψη και καλλιέργεια των ενδιαφερόντων τους
 - παροχή ευκαιριών για βίωση της επιτυχίας
 - ενθάρρυνση της προσπάθειας
 - εξασφάλιση του καλού κλίματος στην τάξη.

Κοινωνικοπολιτιστικοί παράγοντες πλαισίου μάθησης

- ◆ Η επικοινωνία στη σχολική τάξη (λεκτική και μη λεκτική).
- ◆ Η προσωπικότητα του εκπαιδευτικού.
- ◆ Οι διαπροσωπικές σχέσεις δασκάλου – μαθητών και μαθητών μεταξύ τους.
- ◆ Ο τρόπος οργάνωσης της σχολικής τάξης.
- ◆ Η ποιότητα του μαθήματος.
- ◆ Τα μέσα στήριξης της επιθυμητής συμπεριφοράς (επίλυση συγκρούσεων, τρόποι πειθαρχησης των μαθητών).

ΒΑΣΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΜΙΑΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

- Η μελέτη και αξιοποίηση των διαθέσιμων πληροφοριών, με στόχο τον εντοπισμό των παραγόντων, οι οποίοι διαμορφώνουν το πλαίσιο ανάπτυξης των διδακτικών δραστηριοτήτων κατά τη διδασκαλία.
- Η διατύπωση των στόχων της διδακτικής ενότητας.
- Ο καθορισμός και η οργάνωση του περιεχομένου της διδακτικής ενότητας.
- Η επιλογή της κατάλληλης μεθοδολογίας καθώς και των κατάλληλων εκπαιδευτικών τεχνικών και μέσων.
- Ο σχεδιασμός της αξιολόγησης των μαθητών και των συντελεστών της διδακτικής διαδικασίας.

1ο βήμα: Μελέτη και αξιοποίηση πληροφοριών

ΠΟΙΟΣ είναι ο μαθητής στον οποίο θα διδάξω (ηλικία, γνωστικό υπόβαθρο, δεξιότητες, προσδοκίες, κοινωνικό περιβάλλον)

ΓΙΑΤΙ ο μαθητής πρέπει να διδαχθεί το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο (βασικός σκοπός διδακτικού αντικειμένου).

ΠΟΙΟ είναι το περιεχόμενο του γνωστικού αντικειμένου που καλούμαι να διδάξω, μέρος του οποίου είναι η συγκεκριμένη διδακτική ενότητα.

ΠΟΥ θα γίνει η διδασκαλία της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας (σε ποιο τόπο και σε ποιο χώρο).

ΠΟΤΕ θα γίνει η διδασκαλία (χρονική διάρκεια και ωράριο διδασκαλίας)

ΤΙ είναι διαθέσιμο για την υλοποίηση της συγκεκριμένης διδασκαλίας (μέσα και υλικά).

2ο βήμα: Διατύπωση των στόχων της διδακτικής ενότητας

α) Γνωστικός τομέας: Ποιες γνώσεις και ποιες δεξιότητες θα αποκτήσουν οι μαθητές, που είναι αναγκαίες για την επεξεργασία των πληροφοριακών δεδομένων.

β) Συναισθηματικός τομέας (στάσεις): Ποιες αξίες και γενικά προδιαθέσεις θα αναπτύξουν ή θα αποκτήσουν οι μαθητές, οι οποίες θα επηρεάζουν τις προτιμήσεις και τη συμπεριφορά τους για πρόσωπα, πράγματα ή καταστάσεις.

γ) Ψυχοκινητικός τομέας (ικανότητες): Τι θα είναι ικανοί να κάνουν οι μαθητές μετά το τέλος της διδακτικής ενότητας.

3ο βήμα: Καθορισμός και οργάνωση του περιεχομένου μιας διδακτικής ενότητας

Το περιεχόμενο κάθε γνωστικού αντικειμένου περιέχεται στα Α.Π.Σ. , στα οποία η ύλη διατάσσεται σε ενότητες κατά τάξη, είτε κλιμακωτά είτε σε επάλληλους κύκλους με ενιαία θεώρηση (σπειροειδής διάταξη ύλης).

4ο βήμα: Μεθοδολογική προσέγγιση – επιλογή εκπαιδευτικών τεχνικών

Σχηματικά, ανάλογα με την προώθηση ή μη της ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία διακρίνουμε:

α) την άμεση μορφή διδασκαλίας (π.χ. αφήγηση)

β) τις έμμεσες μορφές (συμμετοχικές, ευρετικές, ερωτηματικές, ενεργητικές και μεθόδους εξερεύνησης και εφαρμογής) και

γ) ομαδοσυνεργατικές μορφές διδασκαλίας

Εκπαιδευτικές τεχνικές που προωθούν την ενεργητική συμμετοχή :

✓ Ερωτήσεις – απαντήσεις

✓ Συζήτηση

✓ Καταιγισμός ιδεών

✓ Ασκήσεις

✓ Επίδειξη

✓ Ομάδες εργασίας

✓ Μελέτη περίπτωσης

✓ Παιχνίδια ρόλων

✓ Λύση προβλήματος

✓ Συνέντευξη από ειδικό

5ο βήμα: Αξιολόγηση

Η λειτουργία της αξιολόγησης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διδακτική πράξη και ιδιαίτερα με την αξιολόγηση του μαθητή. Σύμφωνα με το Δ.Ε.Π.Π.Σ. βασικός **στόχος της αξιολόγησης του μαθητή** είναι η ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής

διαδικασίας και ο εντοπισμός των μαθησιακών ελλείψεων, με στόχο τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την πρόοδο του μαθητή.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΩΝ - ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

■ Δραματοποιήσεις – παιχνίδια

- Οργάνωση μιας γιορτής με αφορμή τα γενέθλια ενός παιδιού ή την ονομαστική του εορτή (παιχνίδι ρόλων).
- Παιχνίδι κνηγητού με ή χωρίς περιορισμούς στο χώρο και στο χρόνο.
- Μιμητικές κινήσεις ζώων, πουλιών, επαγγελματιών.
- Ομαδικά παιχνίδια (π.χ. με μπάλα).
- Παραδοσιακά παιχνίδια (π.χ. μήλα, τυφλόμυγα).
- Μικρά τραγούδια με ρυθμική ποικιλία.
- Παραδοσιακοί και μοντέρνοι χοροί.
- Παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού με αντικείμενα ή κάρτες.
- Μουσικά παιχνίδια για αναγνώριση ήχων.
- Έκφραση συναισθημάτων και απόδοσή τους με κίνηση ή με γραμμές και χρώματα.
- Θέατρο σκιών, παντομίμα, κουκλοθέατρο – κατασκευή φιγούρας ή κούκλας και θεατρική χρήση της.

■ Κατασκευές – Δημιουργίες

- ◆ Δημιουργία ενός παιχνιδιού με τη φαντασία.
- ◆ Κατασκευή μουσικών οργάνων.
- ◆ Εικονογράφηση ενός παραμυθιού.
- ◆ Έκδοση μιας δίγλωσσης εφημερίδας.
- ◆ Κατασκευή αφίσας με ζώα, πουλιά κ.λ.π.
- ◆ Δημιουργία ιστοριών και εξιστόρησή τους.
- ◆ Δημιουργία ηχητικών εικόνων χρησιμοποιώντας φωνές.
- ◆ «Σύνθεση» ενός απλού μουσικού κομματιού με αρχή- μέση- τέλος ή να αρχίζει με γρήγορο ρυθμό και σιγανό ήχο και να τελειώνει αργά και με δυνατό ήχο.
- ◆ Δημιουργία μικροκατασκευών – χειροτεχνιών (τύπωση με στάμπες, συνδυασμός εικόνων και γραπτού λόγου, πηλοπλαστική, κατασκευή τρισδιάστατων μακετών κ.λ.π.).